

“Al teatre que a mi m'agrada, mai no rius perquè sí”

Carme Sansa
(Barcelona, 1943)
és una de les actrius
catalanes de trajectòria
més sòlida. Els seus
quaranta anys de
professió, exercits
sobretot des del teatre,
traspuen vitalitat,
compromís i sentit
reflexiu. Ha traslladat
aquests eixos al seu
combat tan ardit contra
la guerra i a la lluita
pels drets de les dones
o l'ús social del català,
i inspiren també
una valuosa tasca
com a editora.

Carme Sansa i Albert va ser inicialment, a més d'alumna, mestra de l'escola Isabel de Villena, dirigida per Carme Serrallonga i continuadora, a la postguerra, de la tradició pedagògica del mític Institut Escola de la Generalitat del període republicà. La influència d'aquell centre va ser decisiva en la seva evolució i també, sens dubte, en el seu gust pel teatre, ja que ben aviat es va convertir, després del seu ingrés el curs 1963-64 a l'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, en una dedicació plena.

D'aleshores ençà, ha viscut intensament l'aventura escènica. Des de l'any 1966 i a la mítica Cova del Drac, la seva participació en espectacles de cabaret literari la convertí en puntal d'un gènere avui força desaparegut. Entre les diverses obres que ha interpretat, destaquen textos de Brecht, Shakespeare, Espriu, Valle-Inclán, Marguerite Duras i darrerament Beckett, entre molts altres autors que són exponents d'un teatre d'alt nivell.

Carme Sansa, que s'ha prodigat a la televisió i més discretament en el cinema, ha rebut en tres ocasions el premi de la Crítica Teatral de Barcelona i té, entre altres guardons, el Sebastià Gasch per la seva dedicació al *music-hall* català (1978).

Membre de la comissió permanent de la Plataforma Cultura i Espectacle contra la Guerra, des de fa vint anys participa del repte d'impulsar Edicions de 1984, d'incisiva trajectòria dins el panorama editorial català.

—En la introducció d'una de les entrevistes que li han fet es pot llegir que la

influència de la Isabel de Villena “és el secret de la intemporal modernitat” d'aquesta escola”.

—**Sobretot, és una de les meves sorts. La Isabel de Villena era una escola molt diferent de la majoria de les que hi havia en la seva època. En tinc el record d'haver-hi fet moltes coses, a part dels estudis, i això, aleshores, no era gens habitual. Va ser un centre capdavanter, a la postguerra, en qüestions com la coeducació o l'ensenyament en català.**

—Tenia una autèntica vocació de mestra?

—**Inicialment, sí, i en els sis cursos que vaig fer vaig ensenyar amb moltíssima il·lusió, tot i que els quatre darrers ja els compaginava amb el teatre, al qual em van empènyer unes companyes mestres de l'escola. A mi em feia molta vergonya, fer teatre, però n'era una bona espectadora, en una part important gràcies al meu oncle i padrí, Ricard Albert, que era professor de l'escola. Ell em va influir molt, com també ho va fer, no cal dir-ho, Carme Serrallonga. La Carme no solament va ser una gran mestra i una traductora de teatre excel·lent, sinó també una persona molt sàvia. Ella em va iniciar igualment al teatre a través de l'escola Adrià Gual, i també al món de la música.**

—Una altra professora que la va influir va ser la Maria Aurèlia Capmany. Se la valora prou, passats uns quants anys de la seva mort?

—**Segurament, no. La Maria Aurèlia, a part de molts altres actius, era una feminista absolutament convençuda, com ho puc ser jo. Però entenia, allora, que les dones i els homes, des de la**

“Els encàrrecs que fa el TNC a través dels Tallers constitueixen una bona manera d'apostar per la nova creativitat, tot i que les obres s'hi representen massa pocs dies”

diferència, tenim els mateixos drets i ens podem complementar.

—Vostè sempre ha apostat per un teatre que no es desentengui de la societat.

—He procurat que els factors estètics, si pot ser, no vagin mai deslligats del compromís. La qual cosa no vol dir, necessàriament, fer un teatre avorrit. L'extraordinària parella escènica —i també en la vida real— de Dario Fo i Franca Rame ens demostren que es pot fer un teatre compromès però també ben divertit, irònic i amb una mala llet impressionant. Un teatre com a mi m'agrada, en el qual mai no rius perquè sí, i això s'agraeix moltíssim.

—Ricard Salvat, un altre dels seus mestres, ha dit que el teatre explica les pors del món...

—Salvat és una de les persones que, entre nosaltres, més han reflexionat sobre la funció social del teatre. Efectivament, una de les sensacions que millor es poden transmetre des de l'escena és la por, així com la perplexitat davant de tot el que ens passa. I és que el teatre —i per això la censura, històricament, l'ha perseguit tant— constitueix una de les arts que poden fer de revulsiu d'una manera més clara.

—Samuel Beckett, del qual ara representa *Dies feliços*, també és un clar revulsiu?

—Beckett és per aturar-s'hi, per pensar-hi, per contrastar la teva visió del món. Hi descobreix aspectes de l'existència de l'ésser humà cada vegada. És una mica com Shakespeare, que no te l'acabes mai perquè continua sent la gran meravella.

—Un altre autor cabdal que retorna és Brecht. Ara mateix, a Barcelona, se n'han representat dues obres que, precisament, no són de les més conegudes.

—Brecht, que durant un temps no ha estat de moda, continua sent absolutament vigent. El didactisme del teatre èpic brechtian fa que els temes, en la consciència de l'espectador, quedin sempre molt clars.

—I pel que fa als autors d'aquí?

—M'ho he passat molt bé interpretant clàssics com Guimerà o Sagarra, però jo destacaria, per damunt de tots, Espriu. Fer la *Primera història d'Esther* va representar un gran esclat en la meua trajectòria.

—Segons que ha escrit en un opuscle d'homenatge que l'any passat es dedicà a Espriu, el record que en té és el d'“una persona encantadora”.

—Sí, perquè era tan senzill i educat, tan afable i pulcre... Tan assequible, en definitiva. I quan parlava, sempre calia parar l'orella, perquè els seus comentaris no eren mai gratuïts.

—Dels nous autors, li atrau especialment algun nom?

—Triar sempre és una mica difícil, però esmentaré l'Albert Mestres, també poeta i novel·lista, de qui vaig representar l'any 2002, a l'Espai Escènic Joan Brossa, una peça tan interessant com *Dramàtic*. Es tracta d'un text que explora tres edats en la vida d'una dona, i ho fa amb una gran sensibilitat.

—Subscriu la impressió que, en conjunt, aquests darrers anys són un bon moment històric per al nostre teatre?

—És evident que el teatre català ha millorat molt, en qualitat i en quantitat, i que s'han consolidat un seguit d'estructures. Paral·lelament, la resposta del públic no sembla gens dolenta, però tampoc no és, encara, la desitjable.

—Hi ha qui diu, tanmateix, que patim una certa sequera creativa.

—No ho crec, perquè continuen sorgint propostes interessants. A mi em va sor-

prendre, per exemple, el muntatge de la primera obra teatral de l'Enric Casasses, per cert, dirigit per l'Albert Mestres.

I d'una autora com la Lluïsa Cunillé he vist obres que m'han interessat molt. El que s'ha de fer amb tots aquests autors és deixar-los estrenar i que els directors, amb ells, s'arrisquin. I, en aquest sentit, els encàrrecs que fa el Teatre Nacional de Catalunya a través dels Tallers constitueixen una bona manera d'apostar per la nova creativitat, tot i que les obres s'hi representen massa pocs dies. Aquesta tasca, un teatre públic, l'ha de fer de totes totes, com ho fa, al seu nivell, el Lliure.

—Jordi Coca ha denunciat l'oblit d'una part dels autors catalans en la programació del Nacional. Salvat també pensa força el mateix. Exageren?

—No exageren gaire. És un problema de criteris, de saber quina ha de ser realment, en una cultura i un país determinats, la funció d'un teatre que es diu “nacional”. Un dels autors catalans més marginats a l'escena ha estat Josep Palau i Fabre, que és un home que no ha claudicat, com no ho van fer Oliver o Brossa. Els francesos, per exemple, amb els seus autors, es comporten d'una manera ben diferent.

—Va rebre el premi Crítica Serra d'Or 1998 per les seves múltiples aportacions a un teatre poètic i musical de petit format.

—És una mena de teatre que em gratifica molt i que gairebé sempre intento tenir entre mans, perquè són actuacions que et busques tu. En aquests espectacles, la comunicació amb el públic s'hi estableix d'una manera immediata. Aquest any, que es commemora el 150è aniversari del naixement d'Apel·les Mestres, recuperem un homenatge que li havíem fet amb la Núria Candela i la Pepita Perelló.

—Vostè no n'ha tingut mai prou, de ser actriu i prou...

—No, perquè per a mi és bastant difícil no implicar-me en les coses que passen. Això no sempre és ben comprès. No tothom ha vist clar, per exemple, que els actors ens mobilitzéssim tant contra la guerra de l'Iraq, però és evident que ningú no ho ha fet per fer-se veure. Són hores i hores de participació en activitats —recitals, lectures, manifestos— que no et

paga ningú. Però val la pena, perquè el fet que a la Plataforma Cultura i Espectacle contra la Guerra hi hagi cares conegudes fa que creguis que pots influir en les actituds de la gent.

—És obvi que el combat de la Plataforma ha anat obrint-se camí.

—Sí, però sobretot perquè la gent, en el tema de la guerra, ha adquirit, progressivament, una gran consciència crítica. Tots els esdeveniments que hem viscut darrerament, alguns força tràgics, demostren que les ciutadanes i els ciutadans cada cop es deixen enredar menys.

—En complir-se un any de la gran manifestació del 15 de febrer del 2003 a Barcelona —on va llegir el manifest final—, va declarar: “Si no una revolució, hi ha d’haver un canvi profund... La gent hi està abocada.” Continua amb el mateix optimisme?

—Sí, perquè, tot i que no es va aconseguir deturar la guerra, s’ha demostrat que la gent és capaç de queixar-se quan cal. I amb aquesta sacsejada, si més no, hem aconseguit la sortida del PP del Govern i la retirada de les tropes espanyoles de l’Iraq. I és cert que els morts de Madrid pesen molt, però també han pesat molt les mentides.

—Què li passava pel cap, en llegir el manifest diverses vegades, a mesura que la gentada arribava al final del recorregut?

—Veia el que gairebé mai no havia vist: que hi havia una comunió absoluta, que tots érem una sola veu. Per això, a partir de la lectura del manifest, em vaig deixar endur i vaig repetir alguns dels crícs que la gent corejava, com “Fora Aznar!”, per exemple. Jo, aleshores, no en vaig ser conscient, però després va haver-hi algun comentari en el sentit que m’havia ex-
tralimitat, que havia anat més enllà del text que s’havia pactat prèviament. Potser sí, però és que a voltes costa ser tan educada, tan políticament correcta. I això que jo, d’educada, en sóc molt.

—També ha intervingut sovint en actes per l’extensió de l’ús social del català. No tota la gent progressista, ni la situada molt a l’esquerra, com és el seu cas, considera la llengua un factor de progrés...

—Això no solament no és veritat, sinó que ha estat una de les grans mentides

CORD PLAY

“Que a la Plataforma Cultura i Espectacle contra la Guerra hi hagi cares conegudes fa que creguis que pots influir en les actituds de la gent.”

d’aquests anys. Hi ha gent que hi posa més el coll que no pas d’altra, és evident, però també a CiU, per exemple, no tothom defensa la llengua i la cultura amb el mateix entusiasme, i hi ha sectors empresarials que continuen fent les coses en castellà i es queden tan amples. En canvi, jo tracto gent d’esquerra, i molt a l’esquerra, per a la qual el futur del català és important. I aquest futur, no ens enganyem, continua amenaçant.

—Ara es parla sovint de “tolerància zero”. Cal aplicar-la urgentment a la violència de gènere?

—Sí, però el que cal, sobretot, és que els polítics, començant per Maragall i Zapatero, es prenguin ja d’una vegada seriosament aquest tema. El que no pot ser és que, a un maltractador, l’agafin, el jutgin, i encara hi hagi, sovint, massa atenuants.

—Malgrat els avenços en el combat pels drets de les dones, hi ha un masclisme atàvic que no cessa...

—Cal anar encara molt més enllà. És cert que en les tasques domèstiques, per exemple, l’home col·labora més que abans, però la clau es troba en el fet de compartir. I està clar que, a aquesta situació, som lluny d’arribar-hi. L’home, en general, no acaba d’assumir que la dona, pel sol fet de ser persona, té els mateixos drets.

—Participa activament de l’experiència d’Edicions de 1984, amb títols ben escollits.

—Vam iniciar Edicions de 1984 ja fa vint anys amb dos amics, i ara en som tres. Publiquem una vintena de llibres a l’any, molts d’ells traduccions, i és cert que seleccionem força. Personalment, editar és una experiència que em complau molt. Gràcies al teatre, he estat sempre amb contacte amb textos i, progressivament, el gust per la lletra se’m va fent gran.

—Ja són quaranta anys de professió artística, que són molts. Fins on vol arribar encara?

—Doncs no m’ho plantejo, perquè de papers de senyora gran també n’hi ha, tot i que no tants. De totes maneres, no em faré la cirurgia estètica, perquè per a mi seria com negar el pas del temps. Espero que em continuïn cridant i també poder-me espavilar pel meu compte, com he fet sempre. Excepte en l’època del teatre de cabaret a la Cova del Drac, jo no he estat mai el que se’n diu “de moda”, però he treballat habitualment, amb moltes ganes, amb molta energia, amb molta il·lusió. La meua proverbial tímidesa sempre m’ha semblat que desapareix quan sóc a l’escenari.

Joan Alcaraz